

การพัฒนาแบบแผนการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู
Development of Instructional Model Based on Active Learning to Promote the
Ability to Design Social Study Learning Management for Student Teacher

วิภาพรรณ พินลา* และวิภาดา พินลา
Wipapan Phinla* and Wipada Phinla

สาขาการสอนศิลปศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Liberal Arts Teaching, Faculty of Education, Thaksin University

*Corresponding author, E-mail: phinla_89@hotmail.com, โทร. 087-3771175

วันที่ส่งบทความ 22 มกราคม 2564 วันที่แก้ไขครั้งสุดท้าย 17 กุมภาพันธ์ 2564

วันที่ตอบรับบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2564 วันที่เผยแพร่ออนไลน์ 7 มกราคม 2565

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู และ 2) ศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน กลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าที่แบบไม่อิสระ

ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ได้แก่ เริ่มแรกการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เรียนรู้แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ระดมสมองออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เปิดเผยการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ปรับปรุงการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และประเมินผลการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และ (4) เงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบ พบว่า (1) นิสิตมีความรู้ความเข้าใจรายวิชาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (2) นิสิตมีความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 3.90 (3) นิสิตมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 1.37 และ (4) นิสิตมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบที่ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนการสอน; การเรียนรู้เชิงรุก; การออกแบบการจัดการเรียนรู้; สังคมศึกษา; วิชาชีพครู

Abstract

The purposes of this study were 1) to develop an instructional model based on active learning concept to enhance ability of social studies learning management design for student teachers and 2) to study the effectiveness of an instructional model by the target group, 29 undergraduate students of social studies, faculty of Education at Thaksin University who have enrolled in a specific teaching course for Semester 1, Academic Year 2020, as 1 classroom. Research instruments included 1) learning management plan based on active learning concept 2) knowledge and understanding test of specific teaching 3) ability assessment of social studies learning management design and 4) student satisfaction assessment towards instructional model. Data were analyzed by using mean score, standard deviation and independent t-test.

The findings were as follows: 1) the instructional model based on active learning concept consisted of (1) principles, (2) objectives, (3) 6 stages of instructional procedures including, stimulate social studies learning management, learn how to design social studies learning management, brainstorm the design of the social studies learning process, disclose the design of the social studies learning process, improve the design of the social studies learning process and evaluate of the design of the social studies learning process; and (4) conditions of model implementation. 2) The effectiveness of instructional model revealed that (1) students have more knowledge and understanding after studying, (2) students have ability of thinking, designing, and managing social studies learning management higher than the criterion 3.90%, (3) students have ability of writing social studies learning management plan higher than the criterion 1.37% and (4) students have satisfaction towards instructional model at the highest level.

Keywords: instructional model; active learning; learning management design; social studies; teaching profession

บทนำ

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน ซึ่งรัฐต้องจัดให้มีการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะของพลเมืองไทยและพลเมืองโลก เพื่อการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนในอนาคต (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2551) ซึ่งในการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 6 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาว่า ต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ถือเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถจัดทำได้หลายลักษณะแตกต่างกัน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้อย่างแท้จริง (ทิศนา ขัมมณี, 2551) ตลอดจนให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการแสวงหาความรู้ และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูผู้สอน

และสิ่งแวดล้อมผ่านการใช้ปฏิบัติ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และพัฒนาตนเอง ได้ตามศักยภาพ (ทวิวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ, 2557)

สภาพปัญหาประการหนึ่ง ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาคือ ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังขาด ความรู้ความเข้าใจหลักการ ทฤษฎีทางสังคมศึกษา ทักษะกระบวนการทางปฏิบัติ ซึ่งในการสอนสังคมศึกษาส่วนใหญ่ เป็นแบบบรรยายถึงร้อยละ 70 มีเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนจากประสบการณ์จริง เป็นผลให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า (ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์, 2554)

ดังนั้นครูผู้สอนต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาและวิธีการสอน เทคนิคการสอน หรือวิธีจัดการเรียนรู้ สังคมศึกษา รวมถึงการมีรูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด และการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ดำเนินการอย่างเป็นระบบ บนพื้นฐานของแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ หลักการ แนวคิดการจัดการเรียนการสอน และข้อมูลความต้องการจำเป็น ในการออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งการออกแบบการเรียนการสอน ช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตาม หลักการที่ยึดถือ เกิดกระบวนการเรียนการสอนที่นำผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่รูปแบบการเรียนการสอนนั้นกำหนดไว้ (กาญจนา คุณารักษ์, 2545)

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริม ความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครูจะมีประสิทธิภาพได้ จำเป็นต้อง พัฒนาองค์ความรู้สำหรับครูผู้สอน ให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำกระบวนการมาประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน เพื่อการ ปฏิบัติให้ผู้เรียนมีอุดมการณ์ และวิถีชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อีกทั้งผู้วิจัยได้นำเนื้อหาวิชาการศึกษา การสอน เฉพาะสาขา ซึ่งเป็นวิชาบังคับที่มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน โดยผู้วิจัยคาดว่าการศึกษาในครั้งนี้ สามารถช่วยส่งเสริมให้นิสิตมหาวิทยาลัยทักษิณ เกิดการเรียนรู้ และมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้สังคมศึกษา และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบ การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู
2. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ ดังนี้
  - 2.1 เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการสอนเฉพาะสาขาก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียน การสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก
  - 2.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก
  - 2.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการ เรียนรู้เชิงรุก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการวิจัยในรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (research and development) มีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ที่ลงทะเบียนเรียนในรหัสวิชา 0308461 รายวิชาการสอนเฉพาะสาขา (teaching specific subject) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู

ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา 2) ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 3) ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก 2) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา 3) แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบ เก็บข้อมูลเดือนพฤษภาคม 2562-พฤศจิกายน 2563

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ แบ่งการดำเนินการเป็น 4 ระยะ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Research – R₁ : Analysis)

เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน เครื่องมือที่ใช้แบบวิเคราะห์เอกสาร วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ใช้ในการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน แบบสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้รายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเฉพาะสาขา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60-5.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00-0.89 จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบการพัฒนา (Development – D₁ : Design and Development)

เป็นการนำผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานมาสังเคราะห์เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก โดยออกแบบหลักการ ขั้นตอน และแผนการจัดการเรียนรู้ ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเฉพาะสาขา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนการสอน และแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งพบว่ารูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการให้ความหมายโดยได้จากแนวคิดในการหาค่าเฉลี่ยของ เบสท์ (Best, 1986) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.77 และ 4.75 ตามลำดับ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายการวิจัย พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา (Research – R₂ : Implementation)

เป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้จัดการเรียนการสอนกับนิสิตปริญญาตรี สาขาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่ลงทะเบียนเรียนในรหัสวิชา 0308461 รายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 29 คน รวม 7 แผน จำนวนแผนละ 6 ชั่วโมง รวมจำนวน 42 ชั่วโมง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ ระหว่างเรียน โดยแบบทดสอบและแบบประเมิน เกณฑ์การประเมินของกลุ่มผู้เรียนทุกกลุ่มผ่านการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เมื่อปรับปรุงแล้วพบว่า แบบทดสอบและแบบประเมินมีความเหมาะสมในการนำไปทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจรายวิชา และประเมินความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะสำหรับผู้เรียนได้

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนา (Development – D₂ : Evaluation)

เป็นการประเมินผลในการพัฒนาและใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ในรูปแบบมาตรฐานค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 คน โดยมีผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนเฉพาะสาขา จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดผลและประเมินผล จำนวน 1 คน พบว่า ข้อคำถามสอดคล้องกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.00-0.14 จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วัดคะแนนความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ของนิสิตก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ สำหรับนิสิตวิชาชีพครู โดยการไม่มีอิสระ (t-test for dependent)

5.2 ประเมินคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ ของนิสิตเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มเดียว (one sample t-test)

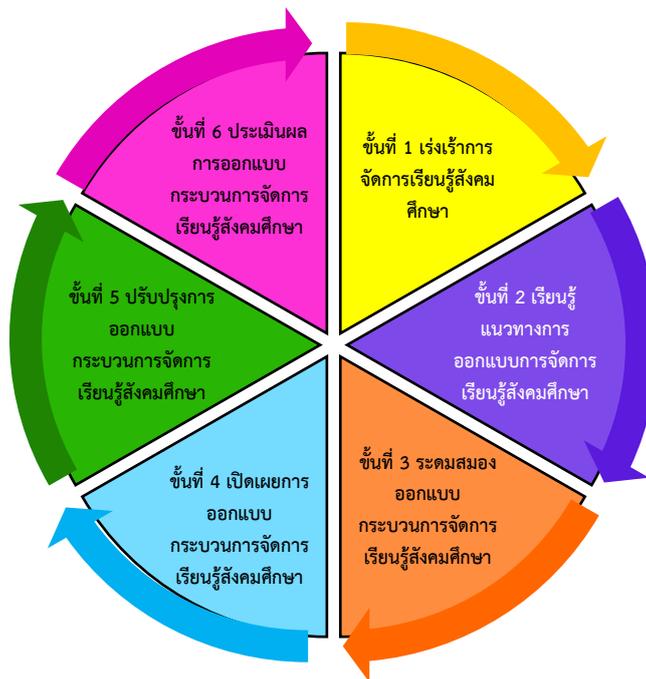
5.3 ประเมินคะแนนความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ ของนิสิตเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 80 โดยการทดสอบค่า t แบบกลุ่มเดียว (one sample t-test)

5.4 ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ สำหรับนิสิตวิชาชีพครู โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) บรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้อัจฉริยะ สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว 2) ผู้เรียนอ่าน เขียน ได้ตอบ วิเคราะห์ปัญหา และ

แก้ปัญหาร่วมกัน 3) ผู้เรียนออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ 1) ความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา 2) ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ 1) เร่งเร้าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (stimulate social studies learning management) 2) เรียนรู้แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (learn how to design social studies learning management) 3) ระดมสมองออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (brainstorm the design of the social studies learning process) 4) เปิดเผยมการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (disclose the design of the social studies learning process) 5) ปรับปรุงการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (improve the design of the social studies learning process) และ 6) ประเมินผลการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา (evaluate of the design of the social studies learning process) และ 4) เจาะใจการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ ได้แก่ 1) ส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้า แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ร่วมกันในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้งในและนอกห้องเรียน 3) ส่งเสริมการแหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก สามารถนำเสนอในรูปแบบที่ 1 ดังนี้

รูปที่ 1 การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกฯ

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก

2.1 ผลการศึกษารายวิชาการสอนเฉพาะสาขาก่อนและหลังการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ก่อนเรียนและหลังเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขาก่อนเรียนและหลังเรียน

หน่วยการเรียนรู้	ผลคะแนน	n	คะแนน เต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ความรู้ทั่วไปของวิชาสังคมศึกษา	ก่อนเรียน	29	5	2.55	0.50	51.00
	หลังเรียน	29	5	3.81	0.42	76.20
การออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา	ก่อนเรียน	29	6	2.14	0.41	35.66
	หลังเรียน	29	6	4.72	0.31	78.66
แนวคิดเกี่ยวกับสารศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	ก่อนเรียน	29	5	2.41	0.23	48.20
	หลังเรียน	29	5	3.56	0.89	71.20
แนวคิดเกี่ยวกับสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม	ก่อนเรียน	29	6	3.87	0.56	64.50
	หลังเรียน	29	6	4.34	0.62	72.33
แนวคิดเกี่ยวกับสาระ เศรษฐศาสตร์	ก่อนเรียน	29	7	2.28	0.40	32.57
	หลังเรียน	29	7	5.07	0.63	72.42
แนวคิดเกี่ยวกับสาระ ประวัติศาสตร์	ก่อนเรียน	29	5	2.48	0.31	49.60
	หลังเรียน	29	5	4.62	0.02	92.40
แนวคิดเกี่ยวกับสาระ ภูมิศาสตร์	ก่อนเรียน	29	6	2.75	0.26	45.83
	หลังเรียน	29	6	4.40	0.78	73.33
ภาพรวม	ก่อนเรียน	29	40	18.48	2.26	46.20
	หลังเรียน	29	40	30.52	3.67	76.30

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนความรู้ความเข้าใจรายวิชาการสอนเฉพาะสาขาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =30.52, S.D. = 3.67) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ =18.48, S.D. = 2.26) ซึ่งยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2.1 และเมื่อพิจารณาเป็นรายหน่วยการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนทุกหน่วยการเรียนรู้

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ ด้วยรูปแบบการ 80 เรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

ผลคะแนน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	%	พัฒนาการ สูงกว่าเกณฑ์
หลังเรียน	29	18	15.09	0.30	83.90	3.90

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 15.09, S.D. = 0.30) คิดเป็นร้อยละ 83.90 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิต พบว่าความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตหลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 3.90

2.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

ผลคะแนน	n	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	%	พัฒนาการ สูงกว่าเกณฑ์
หลังเรียน	29	24	19.39	0.86	81.37	1.37

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า คะแนนความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 19.39, S.D. = 0.86) คิดเป็นร้อยละ 81.37 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างเกณฑ์กับคะแนนความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิต พบว่าความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตหลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 1.37

2.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ดังต่อไปนี้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และนำผลสรุปของการวิเคราะห์มาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การแสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน

(n = 29 คน)

ประเด็นความคิดเห็น	กลุ่มเป้าหมาย			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านครูผู้สอน	4.64	0.09	มากที่สุด	3
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.71	0.18	มากที่สุด	1
ด้านประโยชน์ต่อผู้เรียน	4.62	0.08	มากที่สุด	4
ด้านสื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้	4.65	0.13	มากที่สุด	2
ด้านการวัดผลและประเมินผล	4.59	0.06	มากที่สุด	5
รวมทั้งหมด	4.64	0.04	มากที่สุด	

จากตารางที่ 4 ประเมินความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู พบว่า ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.04) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านการจัดการเรียนรู้ นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.18) รองลงมา ได้แก่ ด้านสื่อ/อุปกรณ์และแหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.65$, S.D.= 0.13) ด้านครูผู้สอน ($\bar{X} = 4.64$, S.D.= 0.09) ด้านประโยชน์ต่อผู้เรียน ($\bar{X} = 4.62$, S.D.= 0.08) และด้านการวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.59$, S.D.= 0.06)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก

รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีชื่อเรียกว่า SLBDIE Model ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ในภาพรวมพบว่า มีความเหมาะสม ซึ่งแสดงว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม/สอดคล้องมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ระหว่าง 4.40-5.00 และคะแนนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระหว่าง 0.00-0.89 ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุกได้พัฒนาขึ้นอย่างเป็นระบบ ซึ่งแสดงว่ารูปแบบที่พัฒนามีความเหมาะสมสอดคล้องเชิงโครงสร้างสามารถนำไปทดลองใช้ และนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ต่อไปได้ ตลอดจนรูปแบบเน้นผู้เรียนมีบทบาทในการแสวงหาความรู้ และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ นำไปประยุกต์ใช้ สามารถวิเคราะห์ ทั้งสาระที่ ประเมินค่า หรือ สร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ และพัฒนาตนเองเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการแนวคิดทฤษฎีส่วนประกอบด้านการเรียนรู้ของ ธอร์นดิค (Thorndike) (Gredler, 1997) ที่เน้นความเชื่อมโยงของสิ่งเร้าและการตอบสนอง หากผลที่ตามมาหลังปฏิบัติเป็นสิ่งที่น่าพอใจ ความเชื่อมโยงของสิ่งเร้าและการตอบสนองก็จะแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นสิ่งเร้าให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้หรือแสดงพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก สอดคล้องกับ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ สกินเนอร์ (Skinner, n.d. as cited in Gredler, 1997) ที่กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นผลอันเกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า อธิบายการเรียนรู้ว่าเกิดจากการวางเงื่อนไขของสิ่งเร้า ซึ่งผู้เรียนต้องลงมือกระทำ

หรือปฏิบัติเพื่อหาทางแก้ปัญหาจึงจะได้รับผลที่พึงพอใจ ถ้ามีการเรียนรู้เกิดขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับ ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ เพียเจต์ (Piaget) และไวททอสกี (Vygotsky) (Gredler, 1997) ที่ได้มีการอธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลว่า คือ การพัฒนาการคิดจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนแน่นอนสำหรับทุกคน ซึ่งจะเร็วหรือช้าแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ขึ้นกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ วุฒิภาวะ อิทธิพลทางสังคม และกระบวนการคิดของแต่ละคนที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้น ดังนั้นครูต้องมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายและให้ผู้เรียนได้มีการลงมือปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คักดีดา เปลี่ยนเดชา (2561) ที่ให้ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กล่าวว่า ครูต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นหลักในการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมต้องสะท้อนความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนและเน้นการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงของผู้เรียน

2. ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก

2.1 เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจในรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X} = 30.52$, S.D. = 3.67) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X} = 18.48$, S.D. = 2.26) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีหลักการปฏิบัติ วัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ ทำ และ คิด ในสิ่งที่ทำ ในขั้นที่ 1 เร่งเร้าการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้เรียนได้รับสิ่งเร้าเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาที่หลากหลาย เพื่อเกิดความสงสัยใคร่รู้ ขั้นที่ 2 เรียนรู้แนวทางการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้เรียนเรียนรู้การออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาจากใบความรู้และครูผู้สอน เพื่อปรับความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งในขั้นผู้เรียนมีส่วนร่วมมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นขั้นที่ผู้เรียนได้มีการวางแผน การเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ขั้นที่ 3 ระดมสมองออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ครูผู้สอนแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา เพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาก็กำหนด โดยเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดลอง ลงมือปฏิบัติ หรือเขียนตามความคิดของผู้เรียน ขั้นที่ 4 เปิดเผยมการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้เรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานให้ผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ ฟัง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อเสนอแนะซึ่งกันและกัน ขั้นที่ 5 ปรับปรุงการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแนะจากเพื่อนและครูผู้สอน มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ชิ้นงานที่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสถานที่ที่มีความแตกต่างกันในบริบทต่าง ๆ ขั้นที่ 6 ประเมินผลการออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ครูผู้สอนประเมินผลงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อตัดสินให้ค่ากับผลที่บ่งชี้คุณภาพของความสามารถ สอดคล้องกับการเรียนรู้เชิงรุกคือ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือกระทำ และได้ใช้กระบวนการคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป กล่าวคือเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้มีส่วนในการลงมือกระทำมากกว่าการเรียนที่ผู้เรียนเป็นฝ่ายรับความรู้เพียงอย่างเดียว (Sweeller, 2006) อีกทั้งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนครูผู้สอน และสิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ (ทวิวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ, 2557) นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ถือเป็นจัดการเรียนรู้ประเภทหนึ่งซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีคุณลักษณะกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน (Bonwell & Eison, 1991) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤติยา อริยา (2559) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาครูมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.70 ผลการทดลองใช้ พบว่า

นักศึกษาคู่มือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและมีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และในความคิดเห็นในภาพรวมที่ดีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอน

2.2 เปรียบเทียบความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู พบว่า นิสิตที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 เมื่อมีการพิจารณาคะแนนความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาหลังเรียน พบว่า ความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษามีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 15.09, S.D. = 0.30) คิดเป็นร้อยละ 83.90 เช่นเดียวกับคะแนนการประเมินความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 19.39, S.D. = 0.86) คิดเป็นร้อยละ 81.37 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เรียนมีพื้นฐานความรู้ในเนื้อหาบางส่วนแล้ว ตลอดจนการจัดกิจกรรมและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ดังนั้นควรมีการจัดกลุ่มเนื้อหาให้เหมาะสมกับกิจกรรม โดยเน้นกิจกรรมในทั้งในและนอกสถานที่ที่เน้นการปฏิบัติจริงให้มากขึ้น โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รินรติ พรวิริยะสกุล (2554) ที่ได้ศึกษาการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาคู่มือ ผลการวิจัยพบว่า หลังเรียนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาคู่มือมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ รสริน เจริมไธสง (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวคิดการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาคู่มือ ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาคู่มือมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ระหว่างเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาคู่มือมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักศึกษาคู่มือมีความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนสูงกว่าระหว่างเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู พบว่า ในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.04) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในภาพรวมด้านการจัดการเรียนรู้ นิสิตเห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.18) ทั้งนี้เนื่องจาก ด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่า นิสิตรู้สึกพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม ได้คิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติกิจกรรม อภิปราย ซักถาม และแสดงความคิดเห็นในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ที่หลากหลาย สอดคล้องกับ ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์ (2551) ได้กล่าวถึง แนวทางการดำเนินกิจกรรมของครู เพื่อให้ผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติและเกิดประสบการณ์ตรง รู้จักการทำงานกลุ่มร่วมกัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุมนทิพย์ บุญสมบัติ (2553) ที่ได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้ในชุมชนว่า ควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจในวิธี

คิด และแนวคิดที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์หรือผลการเรียนรู้ของการเรียนของผู้เรียน โดยให้ครูผู้สอนเป็นผู้จัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า การเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย และเน้นวิธีการด้าน 1) ผู้เรียนต้องได้มีโอกาสลงมือกระทำมากกว่าการฟังเพียงอย่างเดียว 2) ผู้เรียนอ่าน เขียน โต้ตอบ วิเคราะห์ ปัญหา และแก้ปัญหาพร้อมกัน 3) ผู้เรียนออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา

1.2 การเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู เนื่องจากผู้สอนควรหรือต้องเปิดเผยคะแนนที่ได้จากการวัดผลและประเมินผล ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมดังกล่าวต้องมีการรวมคะแนนในแต่ละประเด็นของกิจกรรมอย่างละเอียด ตลอดจนในการวัดผลและประเมินผลต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน จึงทำให้ขั้นตอนดังกล่าวเป็นไปอย่างล่าช้า ดังนั้นครูผู้สอนควรเน้นการจัดกิจกรรมที่มีการวัดผลและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้ง ความรู้ ทักษะ เจตคติทั้งการสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การสัมภาษณ์ที่เหมาะสมและเก็บคะแนนเป็นระยะและต่อเนื่อง รวมทั้งมีการรวมคะแนนในแต่ละประเด็นของกิจกรรมอย่างละเอียด โดยใช้ระยะเวลาที่รวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการวิจัยในหัวข้อ เพื่อพัฒนาให้เกิดตัวแปรตามอื่น ๆ ของการจัดการเรียนรู้ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะที่ควรเน้นให้เกิดกับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากการเรียนในรายวิชาการสอนเฉพาะสาขา อาทิ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ทำให้เกิดความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาคงทนอยู่

2.3 ควรศึกษารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาสำหรับนิสิตวิชาชีพครู เฉพาะด้าน ได้แก่ การออกแบบสื่อการสอน การออกแบบการวัดผลและประเมินผล เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ที่สนับสนุนงบประมาณในการวิจัย

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กฤติยา อริยา. (2559). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ* (ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กาญจนา คุณารักษ์. (2545). *การออกแบบการเรียนการสอน*. นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ. (2557). *การเรียนรู้เชิงรุก*. สืบค้น 18 ตุลาคม 2561, จาก http://www.academic.chula.ac.th/elearning/content/active%20learning_Taweewat.
- ทิตนา แคมมณี. (2551). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุพิน พันธุ์ดิษฐ์. (2554). สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(1), 110-116.
- รสริน เจริมไธสง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการไตร่ตรองเชิงวิพากษ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู* (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ระวีวรรณ ศรีศรีรัมย์. (2551). *เทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รินรตี พรวิริยะสกุล. (2554). *การวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาผ่านการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบการเรียนการสอนของนักศึกษาครู*. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ดา เปลียนเดชา. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้การอ่านเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านเชิงรุกและความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 19(1), 218-224.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2551). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุมนทิพย์ บุญสมบัติ. (2553). *การพัฒนาระบบการเรียนการสอนโดยครอบครัว สำหรับเด็กในช่วงชั้นที่ 1 และ 2*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- Best, John W. (1986). *Research in education*. New Delhi : Prentice-Hall.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning : Creating Excitement in the Classroom*. Washington DC : School of Education and Human Development, George Washington University.
- Gredler, M. E. (1997). *Learning and instruction : Theory into practice* (3rd ed.). New Jersey : Prentice-Hall.
- Sweller, J. (2006). *The worked example effect and human cognition : Learning and Instruction*. New Jersey : Educational Technologies.

Translated Thai References

- Ariya, K. (2016). *A Development of an Instructional Model Based-on Differentiated Instruction Approach to Enhance the Ability of Learning Management Design of 21st Century for Student Teachers, Rajabhat University*. (Doctoral dissertation). Phitsanulok : Naresuan University. [in Thai]

- Boonsombat, S. (2010). *Development of family-based teaching and learning system. For children in the class 1 and 2*. Bangkok : Printing Press, Sukhothai Thammathirat Open University. [in Thai]
- Jermthaisong, R. (2011). *Development of an Instructional Model to Enhance Critical Reflective Instructional Design Ability of Student Teachers*. (Doctoral dissertation). Bangkok : Chulalongkorn University. [in Thai]
- Khaemmanee, T. (2008). *Pedagogy : Knowledge for effective learning process* (7th ed.). Bangkok : Chulalongkorn University Press. [in Thai]
- Kunarak, K. (2002). *Instructional Design*. Nakhon Pathom : Faculty of Education Silpakorn University. [in Thai]
- Ministry of Education. (2008). *Basic Education Curriculum 2008*. Bangkok : Publishing House, Teachers Council Ladprao. [in Thai]
- Phandit, Y. (2011). A Study of Situation and Problems in Instructional Management based on Basic School Core Curriculum 2008 as Faced by Teachers in Social Studies, Religion and Culture Learning Substance in Secondary Schools, Khon Kaen Province. *Journal of Education Graduate Study Khon Kaen University*, 5(1), 110-116. [in Thai]
- Plengdecha, S. (2018). Development of Active Reading Instruction Model to Enhance Active Reading and Creative Writing Abilities of Secondary School Students. *Journal of Education Science*, 19(1), 218-224. [in Thai]
- Pornwiriyasakul, R. (2011). *Research and development of learning process organization based on learning study approach to enhance instructional design ability of student teachers*. (Doctoral dissertation). Bangkok : Chulalongkorn University. [in Thai]
- Sinthapanon, S. (2008). *Innovative teaching and learning to improve the quality of youth* (2nd ed.). Bangkok : Printing house 9119 printing techniques. [in Thai]
- Srikrakun, R. (2008). *Teaching techniques*. Bangkok : Ramkhamhaeng University. [in Thai]
- Wattanukulcharoen, T. (2014). *Active learning*. Retrieved October 18, 2018, from http://www.academic.chula.ac.th/elearning/content/active%20learning_Taweewat. [in Thai]